

Kaustisen musiikkilukion opetussuunnitelma pähkinänkuoressa, 15.6.2021

Uudistus ja tavoitteet

Valtakunnallinen lukiokoulutuksen uudistushanke käynnistyi vuonna 2017 ja se huipentui lukion opetussuunnitelman perusteiden julkaisuun loppuvuonna 2019. Tuosta hetkestä käynnistyi lukioiden paikallinen opetussuunnitelmaprosessi, mikä on nyt, kesällä 2021, saanut päätöksensä. Lopsuudistuksen tavoitteena on nostaa koko Suomen koulutustasoa niin, että menestyisimme mahdollisimman hyvin tulevaisuudessa.

Asiantuntijaosaaminen ja korkeakoulutetun työvoiman tarpeen nähdään lisääntyvän tulevaisuuden kasvualoilla entisestään, joten on todettu tarpeelliseksi lisätä lukiokoulutuksen vetovoimaa laadukkaana, korkeakouluihin jatko-opintokelpoisuuden antavana koulutusmuotona.

Paikallisesti opetussuunnitelman painopiste on edellisten lisäksi selkeästi käytännöllinen. Uusi opetussuunnitelma kehittää lukion opetusta niin, että se tukee entistä paremmin opiskelijoiden hyvinvointia, yksilöllisiä tarpeita ja oppimista. Tavoitteena on hyvä, tasapainoinen ja sivistynyt ihminen.

Uudistuksen tavoitteet:

- hyvinvoinnin ja oppisen tukeminen
- yksilöllisten tarpeiden huomioiminen
- laaja-alainen osaaminen
- oppiainerajat ylittävät opinnot
- yhteisöllinen ja osallistava toimintakulttuuri
- valmiudet jatko-opintoihin ja työelämään
- vahvat kansainvälistymisvalmiudet
- lukion hyvä arki
- sujuvampi siirtyminen korkea-asteelle
- hyvä yleissivistys
- kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Opintojen rakenne

Näkyvä muutos entiseen on se, että opintojen laajuus ilmaistaan jatkossa opintopisteillä. Lukion oppimäärä on jatkossa 75 kurssin sijaan 150 opintopistettä. Tämä muutos kuitenkin ei vaikuta opetuksen määrään, vaan opetusta annetaan täsmälleen yhtä paljon kuin ennenkin. Lukiokoulutuksen laajuus ja kesto pysyvät uudistuksessa entisellään. Tuntijako, eli eri oppiaineiden määrä suhteessa opintojen kokonaismäärään, säilyy myös ennallaan. Samoin kuin pakollisten opintojen ja valinnaisten opintojen osuudet. Opintoihin käytettävä vähimmäistuntimäärä pysyy samana, vaikka kurssien sijaan opinnot lasketaankin jatkossa opintopisteinä.

Kertauksena todettakoon: Yhden opintopisteen laajuus vastaa nykyistä puolta kurssia – eli on lukioiden opetustuokioiden kestosta riippuen esimerkiksi 19 x 45 minuutin oppituntia tai 11,4 x 75 minuutin oppituntia. Jatkossa lukion koko oppimäärän suorittaakseen tulee nuorille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa suorittaa vähintään 150 opintopistettä. Näistä vähintään 20 opintopistettä muodostuu valtakunnallisista valinnaisista opinnoista.

Moduulit ja opintojaksot

Lukiot tai koulutuksen järjestäjät laativat paikalliset opetussuunnitelmat lukion opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Valtakunnalliset opinnot on jäsennetty 1–3 opintopisteen moduuleiksi, jotka toimivat raaka-aineina paikallisesti luotaville opintojaksoille. Toisin sanoen entisten kurssien sijaan jäsennetään valtakunnalliset moduulit eri laajuiseksi opintojaksoiksi. Tämä opintojaksojen muodostamistoimenpide on tarkoitettu tehtäväksi paikallisessa opetussuunnitelmatyössä, mikä on mahdollistanut myös alueellisten ominaispiirteiden (esimerkiksi musiikki) hyödyntämisen ja korostumisen opintokokonaisuuksissa.

Yksi opintojakso voi opetussuunnitelman uudistumisen jälkeen sisältää moduuleita eri oppiaineista ja se voi rakentua yhdestä tai useammasta saman oppiaineen moduulista. Tiivistetysti todettuna opintojaksot voivat olla joko oppiaineiden omia tai useammalle oppiaineelle yhteisiä, lisäksi ne voivat olla laajuudeltaan ja muodoltaan erilaisia. Tästä seuraavaksi muutama esimerkki.

Kaustisen musiikkilukion Äidinkielen ja kirjallisuuden -oppiaineen paikallinen rakenne on koottu OPH:n suositusten mukaan. Yhden opintopisteen laajuisia opintojaksoja ei koettu järkeväksi muodostaa, vaan opintojaksojen laajuudeksi päätettiin 2 opintopistettä. Yhden opintopisteen moduulit yhdistettiin kahden opintopisteen opintojaksoiksi ja siten opintojaksot olivat sovitettavissa myös vanhaan kurssirakenteeseen. Opintojaksojen sisäinen moduulirakenne (KUVA 1) sen sijaan järjestettiin uudelleen pitäen lähtökohtana opintojaksossa yhdistyviä erilaisia taitoja ja teemoja, myös tämä toimenpide oli OPH:n toiveiden ja ohjeistuksen mukainen.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
UUSI	ÄI2 ÄI3	ÄI1	ÄI4	ÄI5	ÄI6 ÄI7	ÄI8	ÄI10	ÄI11	ÄI9
Vanha	ÄI1	ÄI2	ÄI3	ÄI4	ÄI5	ÄI6	ÄI7	ÄI8	ÄI9

KUVA1. Kaustisen musiikkilukion Äidinkielen ja kirjallisuuden oppiaineen rakenne uudessa opetussuunnitelmassa. Uuden opetussuunnitelman (UUSI) ensimmäinen opintojakso sisältää 1 op. moduulit ÄI2 ja ÄI3. Kuvion alalaita on vanhan opetussuunnitelman (Vanha) kurssirakenne. Vaaleat ruudut kuvaavat pakollisia opintoja ja vastaavasti tummat ruudut valtakunnallisia valinnaisia opintoja. Kuviosta on jätetty pois paikalliset valinnaiset opintojaksot.

Kaustisen musiikkilukion eri oppiaineita integroivia opintojaksoja muodostettiin seuraavien oppiaineiden osalta:

- Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 2 op. Englanti + ruotsi (ENA1RUB11)
- Itsenäisen Suomen historia ja suomalainen musiikki, 4 op. Historia + musiikki (HI3MT2)
- Biokemia, 2op. Biologia + kemia (BIKE)
- Luonnossa retkeillen ja tutkien, 2 op. Biologia + liikunta (BI9LI8)

Huomattakoon, että integraatio-opintojaksojen käytännön toteuttaminen on pienessä lukiossa huomattavasti haastavampaa kuin esimerkiksi kaupunkikohtaisessa opintotarjonnassa, jossa useat eri lukiot tarjoavat integroivia opintoja. Edellä mainitusta johtuen Kaustisen musiikkilukion paikallisten opintojaksojen integraatio tapahtuu erityisesti sisällöllisen synergian osalta, kun taas oppiaineiden peräkkäinen tai yhtäaikainen lukujärjestyksellinen sijoittelu ei välttämättä aina ole mahdollista.

Arviointi

Uuden opetussuunnitelman myötä opinnot tullaan arvioimaan opintojaksoittain. Jos opintojaksossa on moduuleita useista eri oppiaineista, annetaan kustakin oppiaineesta omat arvosanat. Jos opintojakso rakentuu vain yhden oppiaineen moduuleista, annetaan yksi moduulien yhteinen arvosana. Päättöarviointi toteutetaan entiseen tapaan oppiainekohtaisesti.

Osana Kaustisen musiikkilukion opetussuunnitelmaprosessia osallistuttiin Opetushallituksen rahoittamaan Arviointi 2030-koulutukseen 2.2.2021–11.5.2021. Koulutuksessa perehdyttiin monipuolisesti arvioinnin uudistamiseen ja sen toteuttamiseen lukion opetussuunnitelman tueksi. Koulutuksella tuettiin tiimioppimista ja työyhteisön kehittämistä osana opetussuunnitelmatyötä. Koulutus sisälsi verkkoluentoja, viisi verkko-opetuspäivää, etäoppimistehtäviä sekä osallistumisen verkkokeskusteluun koulutusryhmässä ja omassa tiimissä.

Uudistuneen opetussuunnitelman hengessä Kaustisen musiikkilukiossa arvioinnilla on kaksi keskeistä tehtävää: oppimisen tukeminen ja ohjaaminen (opintojakson aikana osaamista tukeva ja oppimista näkyväksi tekevä formatiivinen arviointi) sekä osaamiselle ja oppimiselle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen näkyväksi tekeminen (summatiivinen arviointi). Uuden opetussuunnitelman mukaan toimivassa lukiossa arvioinnin tarkoitus ei ole vain tuottaa ainesta osaamisen arvosanaan, vaan aidosti tukea opiskelijan oppimista ja vahvistaa oppimaan oppimisen taitoja. Arviointiajattelua on tarkasteltu LOPS-prosessin aikana yhteistyössä Kaustisen musiikkilukion opettajien kanssa. Uuden opetussuunnitelman mukainen arviointi on jalkautettu opintojaksoihin yhteistyössä opettajien kanssa.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaista osaamista voidaan käytännössä luonnehtia niin, että sitä tarvitaan, kun *siilomainen tieto ei riitä – kun pitää lukea ja tulkita muutakin kuin klikkausotsikoita. Kun maailmankuva uhkaa algoritmien takiakin kaventua. Ja jos nuoren tulevaisuus näyttää alkaa näyttämään umpikujalta: Tarvitaan tulevaisuuteen valmistautumista (←epävarmuus). Tiedon lisäksi tarvitaan arvoja, asenteita, taitoja ja tahtoa ja tarvitaan tilaa uteliaisuudelle, kokeiluille, funtsaamiselle ja toiminnalle. Lisäksi jatkuvasti pitäisi harjoitella eettistä skarppaamista.*

Laaja-alainen osaaminen sisältää elämänhallinnan ja vastuullisen vaikuttamisen taitoja ja sitä kehitetään lukion kaikkien opintojaksojen aikana. Kokonaisuus sisältää tietoja, taitoja, arvoja ja asenteita, jotka auttavat kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä antavat valmiuksia kansainvälisyyteen, jatko-opintoihin ja työelämään. Laaja-alainen osaaminen on kuvattu opetussuunnitelmassa oppiainekohtaisesti. Lisäksi jokaiseen opintojaksoon on tarvittaessa lisätty opintojaksossa korostuva paikallinen laaja-alainen osaaminen.

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueita on kuusi. Ne muodostavat toisiaan täydentävän ja yhdistävän kokonaisuuden:

- hyvinvointiosaaminen
- vuorovaikutusosaaminen
- monitieteinen ja luova osaaminen
- yhteiskunnallinen osaaminen
- eettisyys ja ympäristöosaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kaikkia osa-alueita opiskeltaessa on tarkoitus, että opiskelija havainnoi ja analysoi nykyajan ilmiöitä ja toimintaympäristöjä sekä oppii etsimään hyvän tulevaisuuden rakentamisen elementtejä. Opiskelija osaa esittää perusteltuja käsityksiä toivottavista muutoksista ja rohkaistuu toimimaan eettisesti kestävien ratkaisujen puolesta sekä oman arjen että yhteiskunnan tasolla. Lisäksi opiskelija saa mahdollisuuksia oman mukavuusalueen haastamiseen, osaamisen jakamiseen ja vertaisoppimiseen sekä ratkaisujen yhdessä ideointiin ja tuottamiseen.

Lopuksi

Kaustisen musiikkilukion opetussuunnitelmaprosessin aikana muodostettiin ja uudistettiin 336 opintojaksoa, joihin on liitetty 166 moduulia. Kokonaismäärään sisältyvät neljä integraatio-opintojaksoa.

Musiikkilukion opetussuunnitelma on tehty OPH:n suosittelemalla LOPS-työkalulla. Näin ollen julkaisun ulkoasu on optimoitu selainpohjaiseen lukemiseen, joten jatkossa myös opetussuunnitelman sijainti on E-perusteiden tarjoama linkki opetussuunnitelmaan, ei siis välttämättä enää koneella säilytettävä tiedosto.

Kaustisen musiikkilukion opetussuunnitelma:

<https://eperusteet.opintopolku.fi/beta/#/fi/opetussuunnitelma/11449412/lukio/tiedot>

Opetussuunnitelmasta on tarvittaessa ladattavissa myös PDF-versio, mutta em. optimointisyistä sen ulkoasussa on joitakin musiikkilukion työryhmästä johtumattomia puutteita. Esimerkiksi taulukoissa voi olla mietoa sotkuisuutta, eikä tekstin asemointi sivulle ole aina loogista. Kuten jo mainittiin, ei tähän PDF-tiedoston layoutiin ole työkalun käyttäjillä ollut mahdollisuutta vaikuttaa, siten kaikissa Suomen LOPS-työkalua käyttävien lukioiden PDF-opetussuunnitelmissa on samat epäsiisteydet. PDF-versio on silti hyvin käyttökelpoinen vaihtoehto selainpohjaisen opetussuunnitelman rinnalle.

Opetussuunnitelma sisältää myös Kaustisen musiikkilukion yleisaineiden ja erityisen koulutustehtävän tuntijaon sekä hyväksytyyn opiskeluhoollon suunnitelman.

LÄHTEET

Tämän tekstin kirjoittamisessa on käytetty apuna suoria lainauksia eri lähteistä:

Lehikoinen & Marttila 2019: Laaja-alainen osaaminen (luentodiat)

OPH 2019: Lukiokoulutus uudistuu vuonna 2021 – mikä muuttuu lukiossa?

OPH 2019: Opetussuunnitelman perusteet